

Joan Enric Vives.

De capellà del Concili a bisbe del postconcili:

L'evolució de l'Església a Poblenou a través dels records del bisbe Joan Enric Vives

Vint-i-dos anys després de la seva ordenació presbiteral a Santa Maria del Taulat, el bisbe Vives ja té recollit un bon grapat de records que serveixen per fer uns apunts d'una evolució no només personal, sinó també de les comunitats cristianes del barri i del conjunt de l'Església a Barcelona. Ens ho explica, en el transcurs d'unes quantes trobades breus al seu despatx del seminari, un bisbe atrafegat que ha afegit al bàcul, com a eines imprescindibles del seu ministeri, l'utilitari i el telèfon mòbil.

— **Hi ha un precedent episcopal al Poblenou, el cardenal Pla i Deniel.**

— Va ser vicari de Santa Maria del Taulat i fundador del Centre Moral. Ara, no era fill del barri. Les meves generacions sempre l'hem vist com un home valent a l'hora de defensar els moviments obrers davant del franquisme. Aquesta és una imatge molt final, de quan estava a Toledo, que és la que ens ha quedat. Era molt vellet, un home especial, certament del règim. Però al capdavant era un home que treballava per la llibertat de l'Església. Quan el bisbe Torrella era consiliari nacional de la JOC i el bisbe de Madrid el va suspendre *a divinis*, el bisbe de Toledo li va permetre que celebrés missa en una capella que era jurisdicció de Toledo. Es va enfrontar per sostenir la JOC. Va fundar el Centre Moral el 1910 però se'n va anar de seguida de Poblenou. Tampoc és un home de qui hagi quedat un record molt viu, no se'n parla a Poblenou. En aquell temps els vicaris passaven ràpid.

— **Quins són els antecedents familiars que expliquen la trajectòria posterior de Joan Enric Vives?**

— La meua mare era de Poblenou, del barri de la Plata. La meua àvia era vídua, treballava el cànem. Els meus

avis vénen joves. Ma mare treballava de dependenta als mercats de Santa Caterina i de la Concepció. Ella i el meu pare, que era majorista, eren de missa, però no allò que se'n diu la «crema» de la parròquia, eren una gent complidora, més la meua mare que el meu pare. La vinculació amb la parròquia em ve perquè la meua àvia materna havia estat sempre vinculada a les monges de la Rambla, perquè hi havia treballat i hi havia dut les filles. La meua germana també va allà a escola i jo faig d'escolà. Més aviat estàvem vinculats a les monges que no pas a la parròquia, on m'hi vaig vincular més tard, cap als catorze anys. Al seminari vaig entrar als setze anys, després d'estudiar a l'acadèmia Almi (??), al Pere Vila i a l'institut Jaume Balmes.

— **Com es produeix aquesta vinculació a la parròquia i com apareix la vocació?**

— Pel vicari. La meua germana havia participat en la Joventut Independent Catòlica Femenina, que havia fundat Jaume Patrici Sayrach, i jo conec mossèn Joan Solé, que era el nou vicari. Em coneix, i l'ajudo a missa. I em vincula al projecte de *Quatre Cantons*. Jo tenia llavors interessos per escriure. També formem un grup de revisió de la JIC amb l'Albert Pla, el Josep Benedito... I amb setze anys vam anar de colònies a Vallgorguina. A *Quatre Cantons* hi havia el Rafael Pradas. Dels catorze als setze anys és una etapa molt activa, conec el barri. És en aquesta època, quan en tinc quinze, que es desperta la meua vocació sacerdotal. Fins llavors jo sempre havia volgut ser metge (és un tema que segueixo). Havia fet el batxillerat de ciències. Quan tenia deu o dotze anys mossèn Solé ja m'havia preguntat si volia ser

Joan Enric Vives i Sicília, és el primer bisbe fill de Poblenou i el més jove del conjunt de l'episcopat espanyol. A l'entrevista d'Ernest Alós afegim una cronologia de la presència de l'Església al Poblenou que ens ajuda a situar-nos en el temps.

capellà, i jo li deia que volia ser metge. Ho veig molt clar cap als setze anys. Entro a la Conreria, no sense una primera reticència de la meua família.

— Quin moment vivia l'Església a Poblenou en aquells anys?

— Són els anys en què s'està celebrant el Concili. Recordo haver rebut i llegit aquells fulls volants d'informació, on col·laborava molt en Josep Bigordà. A instàncies del vicari vaig fer moltes lectures. Em fa llegir uns escrits de Santa Tereseta de Lisieux, que em van deixar una empremta. Era un moment de canvi. Els capellans encara anaven amb sotana. El vicari va esdevenir molt amic de casa meua. Mossèn Playà era molt més gran, era d'un altre temps. Recordo sobretot l'empremta dels vicaris, també de mossèn Pere Relats. A Poblenou havia deixat molta empremta, jo era massa jove però sí que el recorden els meus germans; mossèn Jaume Patrici Sayrach era un home que havia fet una certa trencadissa amb el Centre Moral. Havia estat un vicari animador de la joventut però la línia que ja tenia el Centre Moral, que era un món una mica fet, catòlic, tradicional, la va desvetllar i això va portar trencadisses amb la gent, les juntes, els presidents; era un món una mica difícil. Penso en un Carles Mataró, per exemple. Però van perdre, no se'n van sortir, i crec que per això després van fer altres causes, com fundar Voramar. És l'època del Concili: els vicaris renoven la parròquia, les grans idees del Concili comencen a desenvolupar-se, el sentit social de la fe, la dimensió de compromís, la renovació litúrgica i espiritual, els llibres francesos es tradueixen, editorials com Estela, Nova Terra,

Montserrat, totes aquelles grans col·leccions que els vicaris tenien i ens deixaven llegir.

— Hi va haver traumes importants en la gent que venia d'una visió de l'Església més dels anys quaranta?

— Suposo que sí. Jo en aquell moment era molt poc conscient. Havia anat molt poc a la parròquia i ho vaig viure molt naturalment, no com un trencament. Dels nou anys als catorze, els havia passat a l'escola fora del barri i després, dintre del seminari, segueixo el contacte. Als vint-i-quatre anys rebo l'ordenació diaconal i als vint-i-cinc la presbiteral. Són uns anys de molta vitalitat eclesial, passen moltes coses. Entro al seminari l'any de l'acabament del Concili, l'any '65. Són els anys d'aplicació del Concili. Jo tinc de superior del seminari un home excel·lent, un capellà que ens va marcar molt, Josep Hortet, actualment capellà al Polvorí, una persona que ens obre molt a lectures i espiritualitat, com tot el seminari en aquell temps. De rector del seminari, que ja és de la renovació, tinc en Ramon Torrella, després mossèn Joan Ventosa. Jo sóc un seminarista del Concili. Tots els professors són ja renovats, i jo sóc un alumne del primer any de la nova Facultat de Teologia. Vaig estrenant coses. Quan entro al seminari major m'he d'esperar perquè el curs no comença al setembre sinó al gener, perquè durant aquells tres mesos, fins al gener del 67, es comença a aplicar la reforma al seminari de Barcelona. Hi va haver moltes crisis i molt dures, que són les que recorden els qui venien abans de mi, però jo no. Sóc un home de la renovació, no agafo l'època més difícil. Els professors eren l'actual professorat de la facultat, però quan eren molt joves,

acabats de venir de Roma amb el doctorat i la nova teologia per explicar.

— Des de dintre del seminari, com es viu el que passa al carrer?

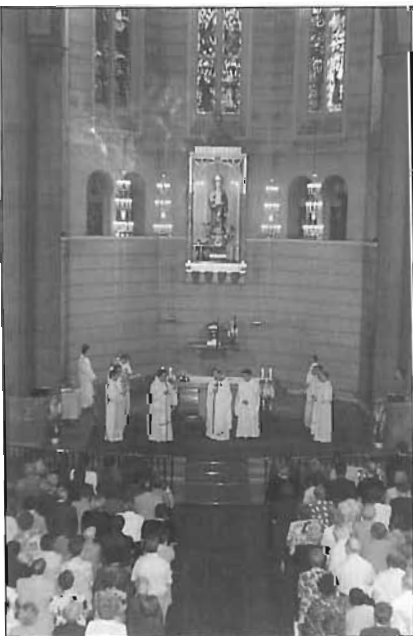
— De seguida anem a casa i a la parròquia tots els caps de setmana. Havia estat vinculat a l'esplai, les colònies i el vicari. És un moment de crisi dels moviments especialitzats. Hi ha altres seminaristes, Manolo Seliva (?), Joan Alsina, Josep Maria Prochazka. Són uns moments de lluita i això es nota a la parròquia. Acabo el temps de seminari als vint-i-dos anys i m'insereixo del tot a la vida parroquial de Santa Maria i Sant Bernat: es torna a reprendre *Quatre Cantons*, uns grupets de gent jove, amb monitors de l'esplai, renovem l'esplai, creem la JOBAC i ens federem amb companys d'altres parròquies d'altres barris que també tenien grups de joves.

— Per què es va crear la JOBAC al marge de la JOC?

— La JOC estava molt polititzada per part de l'extrema esquerra; eren pràcticament unes cèl·lules polítiques més que no pas un lloc d'educació de la fe. Rellegim Cardjin i prenem la via d'una refundació del moviment especialitzat des d'una perspectiva més oberta a la parròquia, més present a la litúrgia i més d'anunci explícit de la fe, que de fet és la bona escola de la JOC però que s'havia perdut. En contacte amb mossèn Joan Carrera, Josep Hortet i Gaietà de Casacoberta creem aquest moviment, que va portar polèmica perquè hi va haver pressions perquè fóssim de la JOC, però vam mantenir una total autonomia fins que ens hi van confederar fa uns anys.

— Quina era l'activitat política en el marc de la parròquia?

— No és una cosa que sigui patent però està present en els grups. Conec militants però jo penso, i era el que aplicaven els vicaris, que s'havia de mantenir una independència, molt valorada per tots. És l'actitud de Joan Solé. Coneixem gent de diversos partits, sobretot el PSUC, i altres grups més a l'esquerra, com Bandera Roja, però no necessàriament la parròquia ni els grups de jovent s'hi identifiquen. Alguns prenen el seu compromís en aquest camp i això es coneix. Intentem, quan sóc vicari, que ser de la parròquia no dugui necessàriament a la politització. La parròquia sí que participa en la formació de la Coordinadora d'Entitats. M'ordenen capellà el 24 de setembre de 1974 i estic com a vicari durant set anys a Santa Maria i Sant Bernat i després sis anys com a rector a la parròquia del Sagrat Cor de Jesús fins que vinc de formador al seminari

Joan Enric Vives, en la seva primera missa com a bisbe a Santa Maria del Taulat, setembre de 1993.

major; després, rector i, ja fa tres anys, bisbe.

— Quines són les interrelacions entre la parròquia i l'Associació de Veïns?

— De fet, primer existeix l'Associació de Veïns del Taulat. Era un grup reduït i amb interessos al barri del Taulat, que intentava tenir més bona relació amb l'Ajuntament i era poc reivindicativa. Es crea l'Associació de Veïns del Poblenou: és més reivindicativa, més lluitadora, més polititzada i amb sentit de tot el barri. Molta gent de la parròquia va a l'associació com a compromís cívic, un compromís que, sense ser de carnet de partit, és polític.

— Com va viure la parròquia la detenció de mossèn Solé?

— Jo era un capellà acabat d'ordenar. Els fets vénen d'una pretesa aollida de persones d'ETA que passen pel barri i demanen ajut i enreden, o almenys no manifesten clarament la seva afiliació. Estava buit el pis de Sant Bernat, acabava de canviar el vicari i de morir mossèn Pere Relats. Els acullen i ja es precipiten els fets. Vénen a cercar mossèn Joan Solé. Era un any difícil, a l'estiu havien detingut Josep Maria Huertas, i també, tot i que el van deixar anar més ràpid, Josep Maria Prochazka...

— Va participar en la decisió?

— La van prendre els qui podien prendre-la, els més grans. Més tard vam saber-ho i es tractava que ningú digués res. Llavors era una regla molt important. El que va ser fort va ser quan van venir a buscar mossèn Joan Solé, tot just abans de dir missa, i se'l van endur. Ja hi havia hagut una citació a l'estiu, quan era de colònies. En Wilson, quan el van agafar, sembla que va implicar els capellans del Poblenou.

— I quin va ser l'impacte a la comunitat parroquial?

— A la generació de Solé li va tocar els anys difícils de l'aplicació del Concili, en l'esperit i en la lletra. Ho va iniciar amb un trencament fort, tot i que amb una estada breu, Mn. Jaume Patrici Sayrach. Va crear la JOC, la JIC, va donar una embranzida al jovent, va crear *Quatre Cantons* amb un grup de joves, Rafael Pradas, Nicasí Camps... Solé és el vicari que ve darrere, un noi tímid, jove, deu venir amb vint-i-vuit o vint-i-nou anys i, en canvi, li toca estar molts anys primer com a vicari i després com a rector, crec que divuit o dinou anys. Ell sofreix uns enfrontaments que arreu s'haurien produït, fos quin fos el capellà que hi hagués hagut: de litúrgia, trencant una certa crosta de costums antics, de gent vinculada al franquisme. Tenia una certa fama d'això. La detenció, per a alguna gent d'aquesta, empipada, que girava entorn de l'Opus, del Centre Moral de tota la vida, és una confirmació que la via del vicari és esquerranosa i perillosa. Però jo diria que per al conjunt, la majoria de gent, és acceptat com una persona que ha fet el que ha pogut, que s'ha trobat amb una conseqüència del moment polític i que s'ha produït una certa injustícia. Solé era una persona molt estimada, era molt atenta en els batejos, els casaments, els enterraments, no era una persona que tingués enemics, però potser en algun sermó havia estat poc prudent. El servei que es feia de deixar la parròquia a grups i grupets no agradava a alguna gent. Tots tenien part de raó: també és cert que moltes generacions d'aquella època s'han perdut, i alguns pares això potser ho intuïen, però la majoria de gent estava a favor d'ell.

— Va viure de ple l'època de les secularitzacions de sacerdots?

— L'època més dura va ser una mica abans que jo entrés al Seminari Major. Agafo el 75 com a capellà jove. El meu curs va passar relativament bé la maroma. Les grans secularitzacions van ser a partir del 1967, 1968... No dic que no n'hi haguessin, però vaig agafar un període una mica més tranquil.

— La següent etapa és al Sagrat Cor. Quines són les grans diferències amb Santa Maria i Sant Bernat?

— Al Sagrat Cor vaig darrere de Canals Lamiel, amb el qual, i també amb el seu vicari, Isaías Pacual, que ara ja és mort, s'havia anat esmoreint molt la parròquia. Hi havia una comunitat dels temps antics d'en Tobella i aquest grup continuava reunint-se, i un acaparament de la parròquia per part d'alguns grups del barri que estaven com a llogaters de pràcticament tots els locals. Vaig haver de posar un cert ordre: què és la parròquia, qui la governa, però amb molt de tacte. Em vaig fer soci d'aquell grup, Cor Jove, que després va tancar. És una comunitat molt diferent: té la gent molt dispersa entre els blocs de la Gran Via i els blocs de Diagonal. És una parròquia gran, de 18.000 habitants. No em van facilitar gaire l'arribada. Es tractava de reconstruir, de crear servei, de crear institució, de fer que la gent retornés. N'hi havia molts que anaven a missa a Santa Maria o Sant Pancraç. Vam crear coses noves, un esplai, primer per a nens deficients i després no només per a aquests nens. Vam començar a fer obres urgents, crear un ambient, crear catequesis, crear barri. Era un barri amb poca identitat de Poblenou. Només tenien ganes de ser-ne els grups dels blocs «catalans»

de Diagonal, els que venien de l'antiga cooperativa Montseny. A poc a poc vam fer que la Festa Major de Poblenou s'anés estenent cap a aquella part del barri. A la Gran Via vam aconseguir que es fessin unes comissions de festes, amb el Josep Parés, al cel sigui, i l'Ernestina, que es creés un ambient de festa major quan el Poblenou fa festa. Crec que això ha fet que el Poblenou s'estengui a una gent nova que s'hauria pogut perdre.

— Després ve el seminari.

— Jo vinc de formador al seminari l'any 1987, a més de secretari del consell episcopal. Al cap de pocs mesos m'encarreguen com a gestor tirar endavant la nova Facultat Eclesiàstica de Filosofia de Catalunya. Em va tocar bastant fer l'entrada a la Universitat Ramon Llull. Era una nova etapa, amb les vinculacions al seminari, a la facultat i al govern diocesà, mantenint-me com a consiliari de grups de la JOBAC i l'ACO. Em va costar marxar del barri. El juny de 1991, el primer any del doctor Carles, sóc nomenat rector del Seminari Major, amb la qual cosa continuo com estava de vicedegà de la

facultat i membre del patronat de la Ramon Llull, encara que surto del consell episcopal.

— Hi ha qui diu que en aquest temps hi ha hagut un gir en el funcionament del seminari.

— Jo diria un aprofundiment, més que un gir espectacular. Vam fer una renovació de tots els superiors, i hem volgut seguir, certament, les directrius que ens marca el doctor Carles, en el sentit d'enfortir la interioritat i l'espiritualitat, una major dedicació als estudis, posar la pastoral més al seu lloc propi. El seminari ha de complir el màxim que pugui les directrius del magisteri eclesial. He volgut ser un rector més present per als seminaristes. També hi ha hagut més presència de l'arquebisbe. El doctor Carles ha donat algunes orientacions: per exemple, ell no dóna cap permís perquè els seminaristes vagin a estudiar a l'Opus, a Navarra, ni tampoc a Toledo.

— Quin perfil tenen els seminaristes? Tenen una manera de ser que xoca als professors?

— I també als capellans. És una gent que respon al model de la gent

El bisbe Vives a la seu de l'arquebisbat de Barcelona.

d'avui en dia. Potser són en alguns temes més capaços de captar valors positius del passat, són potser menys activistes i tenen un desig més gran d'espiritualitat. Però el seminari és força plural.

— Com es converteix un capellà del Concili en un bisbe del post-concili? Què canvia?

— Intento anar responnent en cada moment al que és més convenient. El pontificat de Joan Pau II ens ha influït, ens ha fet veure aspectes que calia redimensionar. L'Església no està parada, l'Esperit Sant no només l'ajuda en temps del Concili Vaticà II sinó també en el Concili Provincial Tarraconense, i ens seguirà ajudant. Hi ha un moment nou: la caiguda de les ideologies de l'Est, i una secularització molt dura, una paganització dels nostres contemporanis, una pèrdua d'influència de l'Església en el món de la cultura, dels mitjans de comunicació, que fa repensar que l'Església ha d'aprendre a resituar-se en una nova situació, no només en contra o a favor d'alguna cosa, de la llibertat o els sindicats. Ha de redescobrir la seva visió, que és sobretot espiritual, que no vol dir espiritualista sinó una espiritualitat autèntica, que des del punt de vista cristià té moltíssima influència en la vida social. Cal unir els pols de pregària i contemplació i d'acció. A mi el meu pas per Justícia i Pau i els moviments obrers m'ha marcat molt i crec que aquestes influències no les perdré mai. Però cal refundre-les amb aquesta espiritualitat que el món d'avui necessita. Si no parlem de Déu els cristians, qui en parlarà a la nostra societat secularitzada? Si no parlem d'uns valors transcendents, qui ho farà?

Ernest Alòs

Breu cronologia de l'Església al Poblenu

- 1838. Desenvolupament del nucli urbà.
- 1851. Construcció d'una petita capella per al compliment dominical, que depèn de Sant Martí de Provençals.
- 1852. 5 de febrer. Cessió de terrenys per edificar el temple de Santa Maria.
- 1857. 25 de gener. Consagració i benedicció de la parròquia.
- 1867. Les religioses escolàpies ja fa temps que treballen al Poblenu.
- 1868. Separació eclesiàstica del Poblenu de Sant Martí de Provençals.
- 1868. 6 d'agost. Mossèn Lluís Grau és nomenat prevere de Santa Maria.
- 1872. juliol-agost. Es demana al bisbat el trasllat de la Festa Major parroquial de la Concepció (desembre) al Dolç Nom de Maria (setembre).
- 1874. Paralització de les obres d'ampliació de Santa Maria per problemes amb Sant Martí de Provençals.
- 1874. maig-juny. Autoritats i veïns de Poblenu demanen al bisbat, amb recollida prèvia de signatures, que Santa Maria es reobri al culte.
- 1878. Es construeix un nou temple de Santa Maria, a càrrec de l'arquitecte Serralach, en estil neoromànic.
- 1879. febrer. L'Ajuntament de Sant Martí denega el permís per ampliar el temple de Santa Maria demanat pels senyors Rovira i Marinero perquè es considera prioritària la cons-

trucció de la parròquia del Clot, «que carece enteramente de Iglesia». L'ampliació és considerada innecessària pel rector de Sant Martí.

- 1879. març. Els presidents de la Junta d'Obres del nou temple de Santa Maria protesten al bisbat per la «humillación y bochorno» a què són sotmesos per Sant Martí. Presenten la dimissió.
- 1884. desembre. Visita pastoral del bisbe Jaume Català.
- 1894. Ja s'han establert al Poblenu les germanes Trinitàries de Sant Francesc d'Assís i les Serventes de Sant Josep (josefines).
- 1900. Els feligresos de Santa Maria són unes 5.000 famílies (1894), més de 25.000 persones. «De comunión habrá unas 16.000 o 18.000, y que cumplan precepto pascual, 6.000.»
- 1902. Es constitueix el Patronato Obrero de San José al carrer Wad Ras, 206. És regit per bona part de l'alta burgesia que té instal·lades fàbriques al barri. President: Marquès de Comilles. Consiliari: Enric Pla i Deniel. Al capdavant hi ha els germans maristes.
- 1909. Setmana Tràgica. Destrucció del col·legi de les franciscanes, del patronat obrer —els maristes són linxats—, Santa Maria —el rector és assassinat— i el complex assistencial del barri de Pequín.
- 1910. 10 d'abril. Reinauguració del Centre Social del Poblenu per Pla i Deniel, futur bisbe, que demana per escrit al Senat de Madrid la supressió del treball nocturn femení.